

N:o 12.

Ank. till Riksd. kansli den 28 april 1890, kl. 1 e. m.

Betänkande, angående villkoren för tillverkning af bränvin.

Sedan bevillningsutskottet till behandling förehaft de till utskottet hänvisade motioner, som röra villkoren för tillverkning af bränvin, får utskottet jemlikt 40 § riksdagsordningen häröfver afgifva betänkande.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 30, anför herr *J. Eriksson* i Norrby, att knappast någon lagstiftningsfråga torde hafva undergått så många och så genomgripande förändringar som den svenska bränvinslagstiftningen, och att detta hufvudsakligen torde bero derpå, att dels bränvinet varit och är en mycket allmän förbrukningsartikel, lämplig såsom skatteobjekt, och dels varans missbruk visat sig medföra skadliga verkningar i sedligt, fysiskt och ekonomiskt afseende, hvadan följaktligen statsmagterna ansett sig böra taga frågan under sitt synnerliga hägn.

Efter att häruppå hafva lemnat en historisk öfversigt af nämnda lagstiftning, andrager motionären, att genom fortsatta skatteförhöjningar bränvinsfabrikationen omsider kommit i det skede, att den nu mera ej kunde vara af något synnerligt gagn för jordbruksnäringen; ty då, t. ex., jordbrukaren för en tunna potatis — en produkt, som ansåges vara bränvinsproduktionens väsentligaste råvara — erhöle 2 kr. å 2 kr. 50 öre, under det bränvinstillverkaren för samma qvantitet råvara finge till staten erlægga omkring 11 kronor, kunde med fog påstås, att det icke lönade sig odla potatis till afsalu för

brännerierna, och samma vore äfven förhållandet med andra jordbruksprodukter.

Då alltså, enligt motionärens förmenande, den tid, då bränvinstillverkningen varit till gagn för jordbruket, numera vore en öfverlefvad tidpunkt, torde vid bränvinslagstiftningen hänsyn endast böra tagas till de två andra hufvudomständigheterna, nemligen å ena sidan bränvinskonsumtionen såsom en inkomstkälla för staten och å andra sidan samma konsumtions skadliga verkningar.

Hvad den förstnämnda omständigheten vidkomme, borde väl ej för mycken vigt fästas vid en af allmänna moralen utdömd handtering såsom en statsverkets inkomstkälla, i synnerhet som genom en ändamålsenlig tullagstiftning och tidsenliga skattereformer statskassan kunde tillföras inkomster ur sundare och oskadligare tillflöden. Beträffande åter den andra hufvudomständigheten — bränvinsmissbruket — så hade under senare åren förekommit ett allt mer och mer stegradt positivt uppträdande mot detta samhällsönda. Det vore denna del af frågan, som rättvisligen kräfde statsmagternas uppmärksamhet och pröfning. Med den pågående frivilliga nykterhetsrörelsen borde lagstiftningen arbeta hand i hand för uppnåendet af det eftersträfvansvärda målet: restriktiva åtgärder mot den landsförderliga spritimporten från utlandet i första rummet samt successiv inskränkning af den inhemska tillverkningen och förbrukningen, tills den omsider måtte kunna upphöra.

På grund häraf föreslår motionären, att Riksdagen ville besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till lag om bränvinstillverkningens successiva upphörande för att efter viss tid, t. ex. 10 å 15 år, helt och hållet förbjudas för andra än medicinska och tekniska ändamål.

Ehuru utskottet delar motionärens intresse för nykterhetssträfvandenas befrämjande, kan emellertid utskottet icke förorda den åtgärd, motionären i sådant syfte föreslagit. Att förbjuda så väl tillverkning af bränvin till förtäring som ock i sammanhang härmed import från utlandet af dylik vara, skulle nemligen enligt utskottets förmenande vara att tillgripa ett alltför våldsamt medel. Ett stadgande af den föreslagna beskaffenheten skulle träffa icke blott dem, som missbruka bränvinet, utan äfven den mängd människor, som förtära sådan vara med måtta, och åtminstone gent emot desse senare torde det föreslagna förbudet innebära ett allt för stort ingrepp i den personliga frihet, som bör tillkomma hvarje medborgare. Beträffande åter de personer, som vänjt sig vid ett omåttligt förtärande af bränvin, så skulle desse möjligen, derest

nämnda rusmedel alltför brådstörtadt beröfvades dem, förskaffa sig andra rusmedel af kanske långt farligare beskaffenhet. Vår nation lärer ännu icke vara mogen för en lagstiftning sådan som den föreslagna, och då utskottet för sin del anser, att ett godt syfte lätteligen kan mera skadas än gagnas genom att för dess vinnande oskäligt stränga åtgärder tillgripas, får utskottet hemställa,

1:o) att ifrågavarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

§§ 3 och 29 i gällande förordning angående villkoren för tillverkning af bränvin äro af följande lydelse:

§ 3.

För bränvinstillverkning må begagnas redskap af hvilken storlek och beskaffenhet som helst med allenast de inskränkningar, som för kontrollens handhafvande äro eller varda föreskrifna.

§ 29.

1. Underlåter bränvinstillverkare att ställa sig till efterrättelse vare sig af Kongl. Maj:t utfärdade särskilda bestämmelser angående denna förordnings tillämpning eller de föreskrifter i fråga om tillverkares åligganden, öfverkontrollör eller kontrollör i enlighet med denna förordning eller förenämnda nådiga bestämmelser meddelar, vare ansvaret böter från och med 20 till och med 200 kronor.

2. Den, som tillverkar bränvin i sammanhang med pressjästberedning, utan att samtidigt det af Kongl. Maj:t bestämda minsta utbyte af jäst i medeltal erhålles, eller underlåter att, på sätt i § 9 mom. 1 är föreskrifvet, hos öfverkontrollör göra anmälan om distillering af bränvin, böte från och med 100 till och med 1,000 kronor.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 124, föreslår herr *Sven Nilsson*, att Riksdagen måtte besluta *dels* följande tillägg till berörda § 3:

»Äfven må användas alla slag af råämnen utom majs, ris och andra sådana, som äro af beskaffenhet att icke inom landet allmänneligen alstras;»
dels ock, såsom tillägg till § 29, ytterligare ett moment, så lydande:

»Den, som vid bränvinstillverkning använder majs, ris eller annat otillåtligt råämne, straffes med böter från 500 kronor till 1,500 kronor samt erlägger särskild afgift af 5 öre för hvarje kilogram af det olofligen använda råämnet.»

Till stöd för motionen anför motionären, hurusom dels vid 1887 års senare riksdag Kongl. Maj:t, i proposition n:o 34, föreslagit att majs, ris och andra sådana råämnena, som voro af beskaffenhet att ej inom landet allmänligen alstras, icke finge användas för bränvinstillverkning, med ansvarspåföljd för den, som använde dessa råämnena för dylikt ändamål, dels ock motionären vid nämnda riksdag i motion n:o 88 och vid 1888 års riksdag i motion n:o 119 väckt förslag i samma syfte, ehuru motionären då föreslagit förbud att tillverka bränvin jemväl af flera andra slag af utländsk säd. Motionären hade för sin del icke öfvergifvit öfvertygelsen om nyttan och nödvändigheten af en reform i det föreslagna syftet. Vid tiden för förenämnda förslags behandling i Riksdagen hade man föredragit att vidtaga andra åtgärder för att bland annat hindra den utländska spanmålen att hamna i bränvinspannorna i landet. Man hade då knappast velat höra talas om något annat medel deremot än tull. Sådan hade äfven kommit till stånd, men detta oaktadt florerade bränvinsbränningen i landet fortfarande af utländska sädesslag, i synnerhet af majs. Sedan nu ifvern om höga tullar väl till väsentlig del torde vara lugnad och landet åtminstone någon tid finge i ro öfvertyga sig om verkningarne af de beslutade tullarne, hade motionären föreställt sig, att de förut väckta förslagen nu skulle kunna vinna större sympatier för sig inom riksdagen, helst då det väl ej kunde anses vara hvarken fosterländskt eller statsekonomiskt klokt att, fastän på indirekt väg, införa en dryck från utlandet, som från en stor del af landets invånare förklarades vara den skadligaste af alla.

Det torde också, menar motionären, vara öfver nog med det bränvin i landet, som tillverkas af dess egna produkter, utan att vi skulle behöfva för detta ändamål hemta dem från utlandet. Motionären ville nu icke upprepa de öfriga skäl, som kunde anföras för hans förslag; de återfunnes dels i ofvan åberopade Kongl. Maj:ts proposition och dels i motionerna, hvartill motionären hänvisade. Blott det ville motionären tillägga, att Kongl. Maj:t förklarar, att några hinder ej mötte i afseende på kontrollen vid brännerierna i riket för genomförande af förslaget.

Såsom motionären anmärker, hafva redan vid föregående tillfällen för Riksdagen framlagts förslag i enahanda riktning, som det nu förevarande, hvilka förslag emellertid icke tillvunnit sig vare sig utskottets förord eller Riksdagens bifall. Ej heller anser utskottet sig kunna tillstyrka den nu

föreliggande motionen. Det kan väl hända, att genom motionens antagande den inhemska potatisodlingen skulle kunna i någon mån gynnas, men de skäl, som tala emot motionen, synas dock öfvervägande. Till en början måste nemligen utskottet vidhålla sin förr uttalade åsigt om svårigheten att vid inmäskningen skilja utländska råämnena från inhemska. Särskildt synes det, enligt hvad utskottets ledamöter haft tillfälle att sjelfve försäkra sig om, i vissa fall vara nästan omöjligt att kontrollera, huru vida majsmjöl inblandats i annat mjöl. Härvid kan invändas, att vid bränvinstillverkning användes icke finmalen, utan grofmalen eller hel spanmål, och att vid sådant förhållande svårigheten att skilja de olika sädesslagen från hvarandra icke är så stor. Detta är visserligen sant enligt nuvarande förhållanden, men om motionärens förslag antoges, och det sålunda skulle kunna blifva af fördel för bränvinsbrännaren att försvåra kontrollen beträffande hvilka sädeslag, som användas vid tillverkningen, är äfven sannolikt, att mycket bränvin komme att tillverkas af finmalen spanmål.

Förutom de praktiska svårigheter, det skulle möta att öfvervaka efterlevandet af ett stadgande sådant som det föreslagna, tala äfven andra skäl emot antagandet af motionen. I likhet med hvad utskottet yttrat, då utskottet vid föregående riksdagar behandlat likartade förslag, anser utskottet fortfarande, att en näringsidkare bör ega rätt att välja det råmaterial, han finner för näringsens utveckling fördelaktigast. Motionären synes visserligen förmena, att bränvinsbränningen är en näring, hvilken, såsom alstrande en vara, hvars användning endast medför skadliga verkningar, gerna kan inskränkas. Denna åsigt torde hafva förlorat mycket af sitt berättigande genom den af Kongl. Maj:t för innevarande Riksdag framlagda proposition angående förändrade bestämmelser i fråga om denaturering af bränvin, hvilken proposition, derest densamma, såsom utskottet föreslagit, varder af Riksdagen bifallen, säkerligen skall medföra ett utsträckt användande af bränvin för praktiskt nyttiga ändamål. Slutligen erinrar utskottet om sitt vid 1888 års riksdag i ämnet fälda yttrande, att de skäl, som möjligen tillförene talat för ett stadgande i den föreslagna riktningen, betydligt förlorat i kraft, sedan tull blifvit åsatt all slags spanmål. Riktigheten af denna utskottets åsigt vinner stöd af statistiken. Majs användes nemligen till beredning af bränvin under nedannämnda år i följande kvantiteter:

Tillverkningsåret	1884—1885		kilogram	15,695,651.
»	1885—1886		»	12,573,603.
»	1886—1887		»	9,714,608.
»	1887—1888		»	2,123,178.
»	1888—1889		»	8,119,501.

På grund af hvad nu blifvit anfördt, hemställer utskottet,

2:o) att herr Sven Nilssons motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 28 april 1890.

På utskottets vägnar:

ER. GUST. BOSTRÖM.

Reservation

vid *punkt 1:o* af herr *J. Eriksson* i Norrby:

»Under erkännande af den välvilja, utskottet uttalat öfver syftemålet med den föreliggande motionen, kan jag icke godkänna det slut, hvartill utskottet kommit.

Utskottet säger att ett bifall till motionen skulle vara att tillgripa ett allt för våldsamt medel. En skrifvelse till Kongl. Maj:t om framläggande af ett förslag om bränvinstillverkningens successiva upphörande under en tid af 15 år — eller ännu längre tid om man så vill — kan väl ej sägas vara så synnerligen våldsamt. Ett sådant steg skulle otvifvelaktigt gå i den riktning, i hvilken tidsandan, den allmänna opinionen, numera verkar. I alla händelser hade ju alltid Riksdagen tillfälle att pröfva ett sådant förslag, då det framkomme. En sak skulle, enligt min öfvertygelse, derigenom vinnas, det nemligen att de, som i spritdryckerna se en olycka för vårt land och arbeta på utrotandet af detta samhällsönda, skulle finna att statsmagterna tagit saken på allvar och de skulle få klart för sig till hvilket mål man sträfvade.

Utskottet säger vidare, att ett sådant lagstadgande skulle innebära ett allt för stort ingrepp i den personliga friheten. Visserligen, men äro nu spritdryckerna icke endast ett njutningsmedel, utan äfven ett gift — läkarevetenskapen har ju förklarat dem som sådana — så synes mig att de böra utrotas. Hvad de i alla händelser äro och huru de verka på tusentals

individer, det lär oss erfarenheten af gammalt så väl som den dag, som i dag är: de bereda genom sitt missbruk tusentals individers fysiska, moraliska och ekonomiska förderf. Då det gäller att lagstifta i en samhällsfråga, som har så stort inflytande på nationens väl eller ve, så synes mig att individen får underkasta sig, så mycket mer som det väl ej här kan påstås att det skulle ske till hans skada. Många andra fall finnas ju dess utom, der lagstiftningen inskränker den enskilde personens frihet till båtнад för det allmännas väl. Då jag för min del är öfvertygad om, att förr eller senare ett steg måste tagas uti den i min motion antydda rigtningen — den allmänna moralen skall icke förr finna sig tillfredsställd — så anser jag att utskottet bort tillstyrka bifall till min motion.»

Herr *E. W. Carlson* har anhållit att få antecknad det han icke närvarit vid detta betänkandes behandling inom utskottet.
